

הלכות הדרף היומי

מסכת בבא מציעא

תוכן

- א. הלויני כור חטין ... אם לא קציץ הוולו נוטל חטיו הוקרו נותן דמיהם.....2
- ב. לא יאמר אדם לחבירו הלויני כור חטין ואני אתן לך לגורן אבל אומר לו הלויני עד שיבא בני או עד שאמצא מפתח.....3
- ג. לא תלוה אשה כבר לחברתה עד שתעשיה דמים שמא יוקרו חטין ונמצאו באות לידי רבית.....3
- ד. אפילו יש לו סאה לזה עליה כמה כורין.....4
- ה. לויים סתם ופורעים סתם.....5
- ו. בני חבורה המקפידין זה על זה עוברין משום מדה ומשום משקל ומשום מנין ומשום לויין ופורעין ביום טוב6
- ז. תלמידי חכמים מותרים ללוות זה מזה ברבית ... ומתנה הוא דיהבו אהדדי ... הלויני מאה פלפלין במאה ועשרין פלפלין ואריך.....8
- ח. מותר לו לאדם להלוות בניו ובני ברבית כדי להטעימן טעם רבית ולא מילתא היא משום דאתי למיסרך.....9
- ט. אומר אדם לחבירו נכש עמי ואנכש עמך עדור עמי ואעדור עמך ולא יאמר לו נכש עמי ואעדור עמך עדור עמי ואנכש עמך.....10
- י. יש רבית מוקדמת ויש רבית מאוחרת ... בשביל שתלוני זו היא רבית מוקדמת ... בשביל מעותיך שהיו בטילות אצלי זו היא רבית מאוחרת.....13
- יא. יש רבית דברים לא יאמר לו דע כי בא איש פלוני ממקום פלוני.....15
- יב. ואלו עוברין ... והערב והעדים ... אף הסופר עוברים.....15
- יג. מנין לנושה בחבירו מנה ואינו רגיל להקדים לו שלום שאסור להקדים לו שלום תלמוד לומר נשך כל דבר אשר ישך אפילו דיבור אסור.....18
- יד. מלוה עובר בכלן לזה עובר משום לא תשיך ולאחיך ולא תשיך ולפני עור לא תתן מכשול ערב והעדים אין עוברין אלא משום לא תשימון עליו נשך.....19
- טו. מנין לנושה בחבירו מנה ויודע שאין לו שאסור לעבור לפניו תלמוד לומר לא תהיה לו כנשה.....22
- טז. כל מי שיש לו מעות ומלוה אותן שלא בעדים עובר משום ולפני עור... גורם קללה לעצמו ... כל שכנ מר דטרוד בגירסיה משתלי וגורם קללה לעצמי.....24
- יז. הכותב נכסיו לבניו בחייו.....25
- יח. דיני היתר עיסקא.....26

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת בבא מציעא

- הדרן עלך איזהו נשך.....26
- פרק ששי השוכר את האומנין.....27
- א. השוכר את האומנין והטעו זה את זה אין להם זה על זה אלא תרעומת.....27
- ב. שכר את החמר ... ופועלין להעלות פשתנו מן המשרה וכל דבר שאבד וחזרו בהן מקום שאין שם אדם שוכר עליהן או מטען.....29

דף עה.

א. הלויני כור חטין ... אם לא קצץ הוזלו נוטל חטין הוקרו נותן דמיהם

כבר התבאר לעיל דף עב: אסור מדרבנן¹ ללוות² חפץ או מוצר או אפילו מטבע שאינו מטבע שמשתמשים בו בדרך כלל במקום זה על מנת שיוחזר חפץ אחר הדומה לו, ודבר זה נקרא בחז"ל הלואת סאה בסאה דהיינו שמלוה לו סאה (מידה מסוימת) של חיטים כדי שיחזיר לו סאה של חיטים, אסרוהו שמא יתייקר החפץ בינתיים, ונמצא שנותן לו יותר ממה שהלוהו ונראה כריבית,

ואם לוח, ונתייקרו הרי זה נראה שמקבל יותר ממה שהלוהו, ולפיכך נותן לו לפי הערך שהיו שוים בשעת הלואה, ואם הוזלו נותן לו הסאה שהלוהו, ואם נותן לו דמים אינו משלם לו לפי ערך זמן ההלואה אלא לפי הערך העכשווי.

והתירו חז"ל הלואת סאה בסאה בשלושה אופנים:

א. אם עשהו דמים כמו שיבואר להלן

ב. וכן אם יש לו מעט מאותו המין, וכמו שיבואר

¹ שו"ע יו"ד סי' קסב סעי' א

² אבל אם הוא בדרך מתנה כגון במנה ע"מ להחזיר מותר (דעת רבית סי' קסב סעי' א אות ג)

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת בבא מציעא

ג. וכן התירו³ אם היה לאותו מין שער בשוק, קבוע וידוע לשניהם, דהיינו שניתן להשיגו בחניות במחיר קבוע אע"פ שלא ידעו בכמה⁴ ואז מותר ללוות סאה בסאה וזה קראוהו חז"ל יצא השער. ודיני יצא השער לענין זה כדיני יצא השער לענין פסיקת פירות כנזכר. אמנם זה מותר דוקא אם הלוח יכול לפרוע לו אימת שירצה דהיינו שיכול אם רוצה לפרוע אף קודם זמן הפירעון שקבעו, אבל אם התנה שלא יקבל פרעון עד זמן מסוים וכ"ש אם התנה שלא יפרע עד שעת היוקר, אסור.

ב. לא יאמר אדם לחבירו הלויני כור חטיין ואני אתן לך לגורן אבל אומר לו הלויני עד שיבא בני או עד שאמצא

מפתח

מה שאסרו חכמים להלוות סאה בסאה הוא אפילו לא קצב לו זמן לפרעון ואפילו לשעה קלה אסרוהו שמא יתייקר בינתיים⁵.

וכבר התבאר לעיל שם שאם⁶ יש לו מאותו המין, אפילו אם אינו נגיש כעת כגון שאין המפתח למקום שבו נמצא אותו המין בידו, מותר ללוות עליו לפרוע סאה בסאה.

ג. לא תלוה אשה כנר לחברתה עד שתעשיה דמים שמא יוקרו חטיין ונמצאו באות לידי רבית

עוד התבאר שם שהתירו חכמים ללוות סאה בסאה אם עשהו דמים דהיינו שקבעו בזמן ההלוואה את החוב לפרעון בכסף לפי ערך החפץ עכשיו ואפילו

³ שם סעי' ג' וש"ך ס"ק ט' יא

⁴ ולפיכך י"א שהדולר בא"י מותר ללוותו כמטבע כיון שיש לו שער קבוע ועיין בשבט הלוי ח"ג סי' קט' אבל דעת הרבה פוסקים (עיין ברית יהודה פי"ג סעי' ט' וקיצור דיני רבית לגר"מ שטרנבוך פ"ד סעי' ה') שאינו נחשב יצא השער כיון ששערו משתנה כל שעות היום במסחר בין הבנקים ולפיכך לא חשיב כיצא השער

⁵ שו"ע הרב הל' ריבית סעי' לב ועיין יד אברהם הלויני כור חטים ואני אתן לך לגורן, לאו למימרא שאינו אסור אלא בקוצב לו זמן לפרעון, אלא הא קא משמע לן דאפילו אמר לו אתן לך לגורן, שאין דרך להתייקר בגורן, אפילו הכי אסור וכמו שכתבו התוספות [שם ד"ה הלויני].

⁶ שו"ע שם סעי' ב'

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת בבא מציעא

אם יתייקר עד הפרעון יתן לו אותו הסכום שקבעו עכשיו⁷ ואז מותר להחזיר לו את הפרעון אפילו באותו מוצר לפי הערך הקצוב בזמן הפרעון.

ד. אפילו יש לו סאה לזה עליה כמה כורין

מה שהתבאר לעיל שם שאם⁸ יש לו מאותו המין, מותר ללות עליו אינו צריך שיהיה לו כנגד כל מה שלוה אלא אפילו יש לו מעט מועיל ולפיכך טפילו יש לו כמה חטין יכול ללות כמה סאין⁹ לפרוע סאה בסאה. ואם אין לו כלום מאותו המין, יתן לו המלוה מעט מאותו המין או ילוהו לו, ואחר כך ילוה לו כמה סאין. וי"א¹⁰ שדוקא לתת לו במתנה או להקנות לו מותר אחר כך ללוות ממנו אבל בהלוואה כיון דתחלת ההלוואה להוצאה ניתנה אסור. ויכול המלוה להאמין ללוה שיש לו ולהלוות לו ואינו צריך ראייה לדבריו.

היה ללוה¹¹ מעט מאותו המין פקדון ביד אחר, הרי זה כאילו היה בידו. אבל אם אחרים חייבים לו, לא מקרי יש לו.

מה שמותר¹² להלוות לו כשיש לו מאותו המין, היינו דוקא סתם, אבל אם המלוה מתנה שאם יתייקרו חטים ישלם לו חטים ואם יחלו יתן לן מעות דמי שוויין כשער של עכשיו, אסור.

⁷ ועיין בתשובת בית אפרים הי"ד סי' מ"ג שכתב דע"כ לא שרינן אלא בהתנה בפירוש שיפרע לו מעות אבל אם התנה שהברירה ביד המלוה לקחת חטים או מעות אין התנאי מועיל ואדרבה מנרע גרע שאם הוולו אח"כ החטים ונותן לו מעות כפי שהיה שוה בשעת הלוואה הוי ריבית קצוצה כיון שהתנה בתחלה וע"ש שהאריך בזה

⁸ שו"ע שם סעי' ב

⁹ ואפילו אם מלוה לו כולו ביחד ואצ"ל קנה בזה אח"ז שבשביל כל סאה וסאה שלוה אנו רואין הסאה שלו כאלו היא נחלפת מיד למלוה ואם מתייקר ברשותו מתייקר: (שו"ע שם ס"ק ו)

¹⁰ שו"ע שם ס"ק ח בתלמידי רשב"א

¹¹ רמ"א שם ב

¹² רמ"א שם

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת בבא מציעא

וכשמלוה לו¹³ בסתם כנגד אותו המין אין צריך שיהא דעתו להקנות כנגד אותו המעט¹⁴. וי"א¹⁵ דדוקא שיהא דעתו לכך שאל"כ נתכוין אחד מהן לשם רבית ואסור דדוקא לכתחלה אבל אם לזה והיה לו מעט מאותו המין אע"פ שלא היה דעתו לכך מותר וחייב לשלם.

ה. לזים סתם ופורעים סתם

אדם¹⁶ הלווה מחבירו דבר מאכל ככר לחם ביצים או ירקות וכדומה אינו צריך לדקדק בשמחזיר אותו הסוג שיהיה בדיוק באותה מידה כיון שהוא דבר מועט ואין דרך בני אדם להקפיד בכך¹⁷.

אבל להחזיר סוג אחר כגון להחזיר עגבניות עבור עגבניות שרי אסור¹⁸.

בדברים הלחים צריך להקפיד להחזיר לפי המדה, לפיכך אם לזה כוס שאינה מליאה, אסור להחזיר כוס מליאה, אמנם אם אינו יודע כמה לווה מותר להחזיר עד שייצא הספק מליבו¹⁹.

אסור להלוות מטב²⁰ שאינו יוצא באותה מדינה כנגד אותו מטבע כגון להלוות שקלים תמורת שקלים בחו"ל שהרי מטבע זה כפירות ויש לחשוש שמא יתייקר ולפיכך דינו כסאה בסאה ומותר רק באופנים שנבארו לעיל.

¹³ ש"ך שם ס"ק ז בדעת הב"י

¹⁴ דא"כ בעם הארץ דלא ידע ליתסר אלא עיקר טעמא משום דכיון דמדרבנן הוא בטעמא כל דהו אקילו ביה (ש"ך שם)

¹⁵ ש"ך שם בדעת הב"ה

¹⁶ רמ"א שם סעי' א

¹⁷ ויש בזה שני עמים להתיר א. כיון שקשה לשער בדיוק כמה היה נודלו בשלוה א"כ מותר להחזיר עד שיצא הספק מליבו וכמש"כ באבני נזר חו"מ סי' כג כמבואר בל"ת רלה ב. כיון שיש בזה טירחא למלווה לנכות את ההפרש במדויק א"כ בסתם מוחל הלוה ע"כ וא"כ ודאי שאין התוספת משום שכר ההמתנה (משפט הריבית פ"ב עמ' נד בשם הישמה חיים סי' קס ס"ק ז אות ה)

¹⁸ ובביצים מסתבר שמותר להחזיר את הסוג הנדול עבור הסוג הקטן כיון שהוא טירחא לנכות (ברית יהודה עיקרי דינים פי"ב ס"ק ב)

¹⁹ משפט הריבית פ"ב שם

²⁰ שו"ע שם סעי' א

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת בבא מציעא

י"א²¹ שהדולר האמריקאי בזמננו בא"י דינו כמטבע היוצא וכמטבע עובר לסוחר ולפיכך מותר ללוות דולר על מנת להחזיר בדולרים, וי"א²² שכיון שאינו עובר לסוחר בכל מקום ומריך בדרך כלל לפורטו אצל שולחני (פרטן) אין דינו כמטבע העובר לסוחר וממילא דינו כפירות וצריך את כל פרטי ההיתר הנדרשים לסאה בסאה כנ"ל ולכתחילה ראוי להחמיר כדיעה זו.

ואם לזה באופן המותר כגון שהיה ללוה דולר²³ אחד בביתו ורוצה עתה לפרוע בשקלים לפי השווי בעת הפרעון יש מתירים²⁴

ו. בני חבורה המקפידין זה על זה עוברין משום מדה ומשום משקל ומשום מנין ומשום לויז ופורעין ביום טוב ...

כבר התבאר במסכת שבת דף קנ. שאסור לדבר²⁵ בשבת בדברים שאסור לעשותם בשבת, גם אם אינם אסורים אלא מדרבנן, ולכך אין להזכיר בשבת שם מדידה שקילה או ספירה, אולם מותר להשתתף בקניית מנות מאכל בערב שבת ולחלקם בין חברים ושכנים²⁶, כל שאינו עושה כן דרך הגרלה, מכיון שאינם רגילים להקפיד על המידה משקל או מספר לא היישי' שידברו על כך או ישקלו.

אבל בני חבורה שמקפידין זה על זה, אפילו לחלק בלי גורל אסור דחיישינן שיבואו להזכיר שם מדה ומשקל ומנין וזה אסור וגם עצם השתתפות באנשים כאלו, אין כדאי לכתחלה שמתוך שהם רגילים לשאול תדיר אחד

²¹ אגרות משה יו"ד ל"ג סי' לו ועיין בברית יהודה עיקרי דינים פי"ג הע' ט שהביא עוד דעות המתירות ועיין מנחת שלמה סי' כז אות ג

²² קיצור דיני ריבית לגר"מ שטרנבוך פי"ג בע"ב ב הביא את שתי הדעות ועיי"ש פי"ד סעי' ו שכתב שיש להחמיר בהלוואה ועיין בברית יהודה פי"ח דין ה בס"ק טו

²³ ועיין בברית יהודה עיקרי דינים פי"ג ס"ק י דמטבע של סנט כיון שאינו יוצא כלל לא אצל השולחני ולא אצל הבנקים בא"י אין לו ערך ולא חשיב כיש לו מטבע

²⁴ עיין דעת ריבית שם אות ט ע"פ דברי השו"ע הרב סעי' ל שבלוה סאה בסאה באופן המותר מותר להחזיר בשעת פירעון במעות כשווי של עכשיו אע"ג שבינתים נתייקרו הפירות
²⁵ שו"ע ונו"כ שכג א ומ"ב שם

²⁶ שאינם חברים אף שמסתמא הם ג"כ מקפידים מ"מ מותרים לשאול אחד מחבירו בשבת ויו"ט דמתוך שאין רגילין לשאול זה מזה תדיר לא גזרינן שיבואו לידי איסור. באור הלכה סימן שכב סעיף ו ד"ה כיון

תרומות והנצחות | בנק הדואר | ח"ן 22887389 | וובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLII7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת בבא מציעא

מתבירו ודאי יבואו לשאול גם בשבת ויו"ט, ומתוך הקפדתן אלו על אלו יבואו לידי מדה ומשקל²⁷.

לפיכך כל משחק²⁸ שמונים בו נקודות הזוכים או המפסידים, כגון חידון, משחק דוק או משחקי קליעה למיניהם, ורגילים לרשום את מספרי הנקודות של המשתתפים אסור לשחק בו, גזירה שגזרו חז"ל שמא יבוא לידי כתיבה (ומשחקי כסף אסורים גם בימות החול).

וכבר התבאר במסכת שבת דף קמח. שכשם שאין²⁹ לוויין בשבת ויום טוב, כך אין פורעין חובות בשבת ויום טוב³⁰, וכל זה אם אומר לו בלשון פרעון, אבל אם אומר לו בלשון חזרה, והוא דבר מאכל שיש בו צורך השבת, מותר להחזיר בשבת. ואפילו אם לווה ממנו פירות³¹ ושאר דברי מאכל, שיוכל להשתמש בהם לצורך השבת, גם בזה אסור אם אומר כן לשם פרעון חובו, דכשם שאסור להלוות בשבת שמא יכתוב שטר חוב, כך אסור לפרוע חובו בשבת שמא ימחוק החוב מפנקסו³². ויש מתירים³³ בימינו ללוות ולפרוע בדברים שרגילים להלוות בין שכנים.

ואמנם אם אומר בלשון חזרה ולא בלשון פרעון החוב, מותר להחזיר בשבת, שבזה אית ליה היכרא ולא אתי לידי מחיקה. וכל זה בדבר מאכל לצורך השבת, אבל שלא לדבר מאכל אסור כל לשון.

אך אם שואל מגמחי"ם להשאלת דברים שונים (כלים, שלחנות וספסלים, תרופות ומכשירים רפואיים, וכל כיוצא בזה), וכן ספריות המשאילות ספרים, מכיון שהדרך לכתוב שמות השואלים וזמן הפרעון, יש להקפיד על אמירת "השאלני" ולא "הלויני". ועדיף לומר "תן לי", שיהיה שינוי כיון שהיום אין אנשים מדקדקים בין לשון הלוואה ללשון שאלה, וכן כשמחזיר בשבת את מה שלקה, יאמר בלשון הנני גותן בחזרה, ולא יאמר לשון פירעון.

²⁷ רמב"ם הלכות גניבה פרק ז הלכה י, ביאור הלכה שם.

²⁸ שו"ע שכב ו

²⁹ שו"ע ונו"כ או"ח שו יא

³⁰ אבל בחול המועד מותר עיין, שו"ע או"ח סימן תקל"ט סעיף ב, וכ"ש מעכו"ם. וכתב במ"ב שם שמותר לילך לעיר אחרת לתבוע ולעמוד בדיון, אף על פי שיוכל למצוא אחר המועד, ועיי' ברמ"א שם סעיף ג ובמ"ב שם.

³¹ מ"ב שם מו

³² בשו"ת הרשב"א (ח"א סימן תשמא) משמע שהטעם הוא משום עובדא דחול.

³³ ערוך השלחן (סעי' כ"ז) "ועכשיו אין נזהרים בזה, משום שאצלנו אין הרגילות לכתוב בפנקס רק הלוואות מעות, ולא הלוואות כלים אוכלין ומשקין, וגם אצלנו נוהגין לתבוע לאלתר גם הלוואה".

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | וובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת בבא מציעא

בעל גמ"ח הדורש 'ערבות', רשאי להניח אצלו, אך יזהר לא לומר לו הא לך עירבון או משכון, אלא יניחנו בסתם בלא לומר כלום.

גם בהלואה מנכרי יש לחשוש שמא השואל היהודי יכתוב בפנקסו, או הנכרי יבקש ממנו לחתום, ולכן אין להתיר אלא בשינוי לשון, וכדלעיל.

ז. תלמידי חכמים מותרים ללוות זה מזה ברבית ... ומתנה הוא דיהבו אהדדי ... הלויני מאה פלפלין במאה ועשרין פלפלין ואריך

כל שפסק עמו בשעת הלואה לפרוע לו יותר ממה שהלוהו בין במעות, בין בדברי מאכל ותפצים אחרים, הרי זו רבית קצוצה דאורייתא, ואם נותן מעצמו בעת פרעון הרי זו רבית דרבנן, ואם נותן לו בתורת מתנה, אפילו אם קצץ שיעשה כן בתחילה נחלקו הפוסקים האם איסורו דאורייתא³⁴ או דרבנן³⁵.

וכל זה בסתם אדם אולם תלמידי חכמים³⁶ שאוהבים זה את זה ורגילים בנתינת מתנה זה לזה³⁷ מותרים להלוות זה לזה דברי מאכל בריבית, ובלבד שלא יפרשו שהוא רבית³⁸. לפי שיודעין שהוא אסור ונותנין אותן במתנה גמורה. ודוקא בדבר מועט שאדם רגיל ליתן לחבירו במתנה דהיינו עד חומש ההלואה, ודוקא בדברים של מאכל שזהו דרך כבוד לשלוח זה לזה ונותנים במתנה, אבל שלא בדברי מאכל, או אפילו בדברי מאכל ויותר מכדי חומש

³⁴ עיין שו"ת ריב"ש שה' ברבית שאפי' כשנותנו לו במתנה אסרתו תורה מה יועיל תנאו, וכל שיתנה ויאמר כל היום בלו שהוא נותן במתנה או מוכר במכירה גמורה וע"מ שלא יהיה רבית ושאינו נודר לו בתורת רבית מ"מ דבריו במלים ואין בהם ממש כל שהוא קוצץ ואומר שבשביל מנה שהוא מקבל מעתה יתן לו עשר בכל שנה ושנה לעולם כ"ז שמעותיו אצלו". וכעין זה כתב מהרלב"ח קד, ועיין שטמ"ק בשם ריטב"א דף סד:

³⁵ עיין שו"ת המביט ח"א נא דרך מתני' לא הוי אגר נטר ולא קרינא רבי' גמור אלא היכא דמתרבי מחמת המתני' הלואה ומצטער על דשקיל מיניה מאי דלא יהיב ליה דאי לא הלוח לו לא הוה יהיב ליה אבל היכא דגמר לו' ונתן לשם מתנה אפי' לא היה מלוה לו אף על גב דמלוה לא היה נותן לו לא הוי רבית דאורייתא אלא משום שבא לו הנאה מחמת הלואתו אסור מדרבנן. ועיין ברית יהודה פרק ג הערה ד

³⁶ שו"ע ונו"ב קס יז

³⁷ כ"כ בשלחן גבוה שם כיון דמטעם מתנה נגעו בה א"כ דוקא בשני אוהבים שבלאו הלואה נמי היו נותנים זה לזה מתנה אז שרי אבל בלא"ה אסור עכ"ל.

³⁸ ברית יהודה פרק ב הערה סה

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLII7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת בבא מציעא

מלגיו³⁹, כלומר יותר מעשרים אחוז⁴⁰, אסור אפילו לתלמידי חכמים, ובדבר גדול אפילו פחות מעשרים אחוז אסור אם יוצא שהוא סכום גדול שאין דרך ליתנו במתנה⁴¹. וי"א⁴² שאין להם לקצוץ תחילה שיחזיר יותר אלא רק במוסיף לו בעצמו בשעת פרעון. יש אומרים שבאופן שמותר לתלמיד חכם מותר אפילו בהתנו מתחלה על זה בדבר מועט, אך מי שאינו ת"ח אסור ללות או להלוות אפילו אם הלוה או המלוה ת"ח⁴³, בין במועט בין במרובה ואפילו אומר להדיא שאינו אלא מתנה.

מכל מקום לא ינהגו בזה אלא⁴⁴ היחידים הכשרים שבת"ח ולא זולתם וגם הם לא ירגילו תלמידי חכמים עצמם בכך, מפני ההמון עם שלא ילמדו מהם ויתירו ריבית בהדיא.

ח. מותר לו לאדם להלוות בניו ובני ביתו ברבית כדי להטעימן טעם רבית ולאז מילתא היא משום דאתי למיסוד

³⁹ ש"ך שם כה

⁴⁰ עיי' בכנה"ג שם אות מ"ב שכ' דוקא מחומש מק' זהובים שרי אבל בהלוואה מרובה אסור בחומש כל שהריוח הוא יותר מחומש מק' זהובים דזה הכלל דבין שיהיה הלוואה מרובה או מועט לא שרי אלא אם הריוח הוא יותר מועט ואינו יותר מכ' פלפלין שהדרך שהת"ח נותנים זה לזה במתנה אבל ההלוואה מרובה שהחומש עולה יותר ממה שהדרך של ת"ח ליתן זה לזה במתנה אסור עיין שם והסכים עמו בשלחן גבוה ס"ק מ"ב וכ' שכך נראה דעת הרא"ש עיין שם:

⁴¹ בכנה"ג שם אות מ"ב שרק בערך כ' לק' זהובים שהוא דבר מועט או כ' פלפלין למאה

⁴² דעת הרמב"ם והרמב"ן ולא התיירו בזה בקציעה אלא רק בדרך מקח וממכר ולת"ח. מ"ז שם יב ועיין ביאור הגר"א.

⁴³ שלא התיירו אלא בשני ת"ח זה מזה. ש"ך שם כד.

⁴⁴ עיי' בכנה"ג בהגהות ב"י אות מ"א שכ' מהריטב"א ושכן משמע בירושלמי דלאו בכל ת"ח התיירו רק בת"ח רשומים שבדור כרב וכרבה בב"ח בדורם אבל הפוסקים שלא פסקו כן י"ל משום דס"ל דתלמודא דידן לא ס"ל כן אלא דכל ת"ח מותרין להלוות זה מזה עיין שם ועיי' בשו"ת ברכה אות י"ג שהביא מדברי השיטה מקובצת בשם הר"י ז' מגאש דמ"מ אין לסמוך ע"ז אלא היחודים הכשרים שבת"ח ולא זולתם

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | וובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת בבא מציעא

לא ילוה⁴⁵ ברבית לבניו ובני ביתו וכן לא ילוה מהם ברבית⁴⁶, אע"פ שאינו מקפיד ונותן להם בתורת מתנה ואינו מתכוין אלא להטעימם טעם רבית. שמא ימשכו אחר רבית ואפילו רבית דרבנן אסור⁴⁷.

י"א⁴⁸ שאם האב מלוה אינו אסור אלא כשאננם סמוכים על שלחנו, אבל בסמוכים על שלחנו שהכל הוי שלו הקרן והרבית אין לאסור כלל, ויש מסתפקים בזה⁴⁹ כיון שעדיין יש לחשוש שלא ירגילם בדבר זה ליטול רבית מאחרים.

ט. אומר אדם לחבירו נכש עמי ואנכש עמך עדור עמי ואעדור עמך ולא יאמר לו נכש עמי ואעדור עמך עדור עמי ואנכש עמך

מותר לאדם⁵⁰ לעשות מלאכה לחבירו וחבירו יתחייב לעשות לו את אותה מלאכה בדיוק בזמן אחר, ואין אנו חוששים לומר שמא מלאכה זו תהא קשה מחבירתה.

במה דברים אמורים דווקא כאשר המלאכות נעשות בזמן שווה, אבל אם המלאכה השניה נעשית בזמן שבו יתכן שהיא יותר קשה אסור לעשות כן, כי אנו חוששים שמא תהיה יותר קשה ויעשה לו כן הלזה בשכר המתנת המעות. וכל שכן אם ידוע בבירור שהמלאכה השניה יותר קשה מן המלאכה הראשונה שאסור לעשות כן.

⁴⁵ שו"ע ונו"כ שם ה

⁴⁶ עיין ט"ז ד ושי"ך יג ונקד"כ שלדינא משמע ששניהם אסורים

⁴⁷ ספר התרומות

⁴⁸ עיי' בס' בית דוד הספרדי חיו"ד דף מ' ע"ג שנסתפק אי הא דאמרינן דאסור להלות לבניו ברבית היינו דוקא כשאננם סמוכים על שלחנו כיון דלא הוי משלו מסתבר לאסור אף על פי שאינו מקפיד עליהם אבל בסמוכים על שלחנו דהכל הוי שלו הקרן והרבית ליכא לאסור כלל או דלמא ל"ש ועיי"ש במ"ש בזה והביא ראוי דדוקא באינם סמוכים על שלחנו עסקינן אבל בסמוכין שרי עיין שם.

⁴⁹ עיי' בס' שלחן גבוה ס"ק כ"ג שהביאו וכ' שזה תלוי בפלוגתת הפוסקים בביאור דברי הטוש"ע בזה דלדעת הפוסקים דפירשו דמיירי דהאב נוטל רבית מהבן יש לחלק שפיר דהכא מיירי בבן שאינו סמוך על שלחנו אבל לדעת הלבוש והט"ז ושאר מפורשים דפירשו דמיירי שהבן נוטל רבית מהאב אין לחלק בין סמוך על שלחנו או לאו דהא מידי הוא מעמא אלא כדי שלא ירגילם בדבר זה ליטול רבית מאחרים א"כ אפי' בסמוך על שלחנו ג"כ אסור וסיים בצ"ע עיין שם.

⁵⁰ שו"ע ונו"כ קס ט

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLII7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת בבא מציעא

לפיכך שנים⁵¹ העובדים במפעל וכיו"ב באותה עבודה ושכר שניהם שוה מותר להם למלאות מקום אחד לשני לחילופין דהיינו שיאמר לו עבוד במקומי היום כדי שאעבוד במקומך מחר ואפילו אם בינתים היתה תוספת יוקר או העלאה במשכורת מותר.

אבל אם שכרם אינו שוה⁵² או אפילו אם שכרם שוה רק עבודתו של אחד מהם קשה משל חבירו אסור להם למלאות מקום אחד לשני⁵³, והעצה להחליף היא שזו שעבודתו קלה יותר ישלם לזה שעבודתו קשה רת ההפרש שבין עבודתם או שיעבוד יותר שעות כערך עודף העבודה⁵⁴

ואם שכרם שוה וקושי עבודתם שוה אבל אינה אותה עבודה יש אוסרים להחליף עבודתם אחד לשני, ויש מתירים⁵⁵.

לפיכך שני מלמדים שרוצים להחליף ביניהם את ימי עבודתם, אם שניהם מקבלים אותו שכר, ולשניהם כיתות בגודל שוה מותר, אבל אם לאחד יש משכורת גבוהה יותר, או כיתה גדולה יותר, ומחמת כן עבודתו קשה יותר, אסור להם להחליף ביניהם את ימי עבודתם. וי"א⁵⁶ שאם שכרם שוה אע"ג שהכיתה גדולה יותר, מותר, כיון שאין הדרך להקפיד בכך.

כמו כן אסור לאדם לומר לחבירו דור בדירתי היום, או השתמש בחפצי היום, כדי שאדור או שאשתמש בחפצך למחר, אם שכירותם אינה שוה, או אם ישתמש זמן ארוך יותר בחפץ חבירו, משום שנראה כריבית. אמנם אם מתנה מראש שמה ששתמש היום בחפץ חבירו, הוא עבור השכירות של מה שישתמש חבירו בחפצו ועשו כל כך קנין שטר או סודר מותר כיון שאינו כריבית אלא כהקדמת תשלום השכירות⁵⁷.

⁵¹ שו"ע שם סי' קס סעי' ט וחוו"ד שם ביאורים ס"ק יא

⁵² ואם שכרם אינו שוה מחמת שלאחד יש ותק על פני חבירו אבל שעות עבודתם וקושי עבודתם שוה עיין ברית יהודה פי"א ס"ק ו שמסתפק בזה שאפשר שאינו נראה כריבית ואם אינו מחמת ותק אלא שאחד יש מוניטין על פני חבירו כגון שני בעלי מלאכה שאחד לוקח יותר עבור מלאכתו מחמת שיש לו יותר מוניטין אבל מלאכתם שוה ממש אין משום ריבית במחלפים עבודתם

⁵³ אמנם אם אין מחלפים ביניהם אלא שבעל המפעל או מנהל העבודה מבקש מאחד למלאות מקום לחבירו ועבור זה חבירו יעבוד במקומו מותר כיון שאינה הלואה מאחד לשני אלא מהעובד למפעל ומהמפעל לחבירו (ברית יהודה פי"א ס"ק ו)

⁵⁴ משפט הריבית פ"ב עמ' מט

⁵⁵ חוו"ד שם סי' קסב ס"ק יא מתיר ודלא כראב"ד עיי"ש

⁵⁶ קונטרס אחרון לדיני רבית המצויים עמ' קנה

⁵⁷ ברית יהודה פי"א ס"ק ב

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת בבא מציעא

אם אחד מבקש מחבירו שישאיל לו את רכבו ע"מ שהוא יחזור וישאיל לו את רכבו בזמן אחר אם אמר בסתם ולא קבעו מראש זמן או מרחק קצוב ביניהם מותר⁵⁸ אפילו אם כשחוזר ומשאילו משתמש בו חבירו לזמן או מרחק ארוך יותר אבל אם קצבו זמן או מרחק ביניהם אסור⁵⁹

מותר לאדם להשאיל חפץ לחבירו,⁶⁰ ע"מ שאם יישבר ישלם לו חפץ דומה תמורתו, אע"ג שבשישבר ישלם לו חפץ דומה השווה יותר.

אסור להלות מעות לחבירו על זמן מה, כדי שיחזור וילוהו פעם אחרת כזמן הראשון, ואינו דומה לעושה עמו מלאכה וחוזר ועושה עמו, שגבי הלוואה שכר הלוואה הוא נוטל.

ולפיכך תוכנית חסכון בבנקים שנותנים זכות לחוסך לקבל אשראי בריבית נמוכה וכיו"ב יש בהם משום ריבית⁶¹.

שנים שהלוו זה לזה, אם אין האחד תובע את חבירו כיון שאינו רוצה שחבירו יתבע הלוואתו ממנו, אין בו משום ריבית⁶².

הפורע חלק מחובו לחבירו כדי שחבירו יאריך לו את זמן ההלוואה אין בו משום ריבית⁶³. ויש החוששים בו משום ריבית⁶⁴

אסור⁶⁵ לאדם לומר לחבירו אכול עמי כמו שהאכלתני⁶⁶, אבל מותר לומר אכול עמי ואאכול עמך פעם אחרת⁶⁷. ומותר לו לאכול בסעודת השני אפילו שהיא סעודה גדולה יותר, ובלבד שלא יאמר לו שהוא משום האכילה הראשונה.

⁵⁸ ומותר לו למלאות מיכל דלק מלא לחבירו אע"ג שבשקיבל מחבירו לא היה המיכל מלא כיון שלא התנו ביניהם וא"כ חבירו מסתמא אינו מקפיד על הדלק שהשתמש הוא וא"כ מה שמילא לו אינו אלא מתנה אבל אם התנו ביניהם שיחזיר לו הדלק שמשתמש אסור לו לנלאות יותר ואם אינו יודע בדיוק כמה דלק היה מותר לו למלאות עד שייצא הספק מליבו(שו"ת חיי הלוי ח"ב סי' נג)

⁵⁹ משפט הריבית שם עמ' נא

⁶⁰ שו"ת חיי הלוי ח"ב סי' נג

⁶¹ מנחת יצחק ח"ז סי' סו ועיי"ש שאינו מועיל בזה היתר עיסקא רגיל אלא צריך היתר עיסקא שבו מפורש שההלוואה כולה היא בתורת פיקדון ואכמ"ל

⁶² ברית יהודה פי"א ס"ק יג

⁶³ שם סעי' ו

⁶⁴ עיין בקיצור דיני ריבית פ"ב סעי' יג שהגר"מ שטרנבוך כתב להחמיר ולחשוש שיש בזה ריבית נמורה

⁶⁵ שו"ע או"ח סי' קע סעי' יג ומ"ב ס"ק לג

⁶⁶ דמיהזי כריבית כיון שיכול להיות שבאכילה השניה יאכול יותר ונראה שע"מ כן האכילו עתה ואפילו אם אוכל אות הדבר עכ"פ איכא למיחש שמא התיקר המאכל בין אכלהה שאכל לאכילה שיאכל הוא עמו ומיהזי כריבית (ב"י שם)

⁶⁷ דאינו מתכוון כלל בזה לחוב רק אומר כן דרך המוסר שלא יסרב נגד דבריו ויאכל עמו ולא יקשה בעיניו לאכול עמו בהנם והט"ז חובך גם בזה להחמיר (מ"ב שם ס"ק לב)

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | וובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLII7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת בבא מציעא

דף עה:

**י. יש רבית מוקדמת ויש רבית מאוחרת ... בשביל שתלוני
זו היא רבית מוקדמת ... בשביל מעותיך שהיו בטילות
אצלי זו היא רבית מאוחרת**

יש ריבית⁶⁸ מוקדמת ויש ריבית מאוחרת, ושניהם אסורים מדברי סופרים לכתחילה, אבל אם עבר ונטל אינו צריך להחזיר, אפילו לצאת ידי שמים.

רבית מוקדמת:

אסור ללוה⁶⁹ לתת מתנה למלוה כדי שילוהו, וזוהי ריבית מוקדמת, ואם היה רגיל לתת לו מתנה מותר לתת לו, אע"ג שיודע שכונתו ללות ממנו, ובלבד שלא יתכון ליתנו משום כך.

יש מתירים ליתן דבר מעט בסתם שאינו מפרש לו בשביל ההלוואה, אע"פ שהוא מתכוין לכך, ואפילו לא היה רגיל ליתן לו מקודם לפי שמתנה מועטת רגילים בני אדם לשלוח איש לרעהו, ואין ניכר שהוא ריבית, ולא אסרו ריבית מוקדמת או מאוחרת, אלא במפרש לו שהיא בשביל ההלוואה, או במתנה מרובה שניכר שהיא בשביל ההלוואה, ואינה סתם מתנת חינם, אמנם⁷⁰ יש להחמיר לאסור כל מתנה, כל שמכוין משום ריבית, או שניכר שהוא משום ההלוואה.

רבית מאוחרת:

כשמחזיר⁷¹ מעותיו למלוה, אסור לזה לתת לו מתנה, בעבור זה שהלוה לו מעותיו, אע"פ שהוא כבר אחרי הפירעון, וזהו הנקרא ריבית מאוחרת.

י"א⁷² שאין איסור משום ריבית מוקדמת או מאוחרת, אלא אם אומר מפורש שהמתנה או הטובה שעושה לו היא משום ההלוואה, אבל אם אינו אומר כן במפורש, אע"ג

⁶⁸ שו"ע ונו"כ קס ו שו"ע הרב שם סעי' ז

⁶⁹ שם

⁷⁰ שו"ע הרב שם סעי' ז

⁷¹ שו"ע ונו"כ שם, שו"ע הרב שם

⁷² שו"ע ונו"כ שם

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת בבא מציעא

שכוונת הלווה לכך, וכונת המלוה לקבל משום כך, אין בו משום ריבית מוקדמת או מאוחרת. וי"א⁷³ שכל שכוונתו משום כך אע"ג שאינו מפרש אסור משום ריבית מוקדמת או מאוחרת.

מותר להלוות לחבירו, אע"פ שחבירו עשה לו טובה זה לא מכבר, ואפילו אם כוונתו להלוות לו משום כך, אין בו משום ריבית, כיון שבשעה שחבירו עשה לו טובה זו, לא היתה כונתו לכך⁷⁴.

הנותן מתנה למלוה⁷⁵ ומפרש שנותן לו על מנת שילווה לו, ואם לא ילונו יתחייב המלוה להחזיר המתנה, הוי ריבית קצוצה דאורייתא. לפיכך י"א⁷⁶ שעמלת הקצאת אשראי הנהוגה בבנקים, יש בה משום ריבית קצוצה, וי"א⁷⁷ שאינו אלא כריבית מוקדמת. הפסדים שנגרמו למלוה בצורה ישירה מחמת עיכוב הפרעון צריך הלוה לשלם למלוה ואין בכך משום ריבית⁷⁸.

אבל אם אינו הפסד אלא שנמנע מהמלוה ריוח וכגון שמחמת עיכוב הפרעון לא יכל לקנות סחורה בזול וכל כיו"ב אסור ללוה לשלם את מניעת הריוח מחמת אבק ריבית⁷⁹.

הפסד שנגרם למלוה מחמת שהיה צריך לקחת הלואה משום שהלוה עיכב את הפרעון כגון שלקח המלוה הלואה ברבית בהיתר עיסקא מחמת שהלוה לא שילם בזמן או שנכנס למשיכת יתר בבנק מחמת שלא פרע הלוה בזמן יש להחמיר שאסור ללוה לשלם את ההפסד ואפילו אם התנו כך בשעת ההלואה⁸⁰.

שילם הלוה את ההלוה שהמחאה וחזרה ההמחאה מהבנק מותר ללוה לשלם את העמלה שגובה הבנק שהרי זה כתשלום הפסד⁸¹.

⁷³ שו"ע הרב שם

⁷⁴ ברית יהודה פ"ה ס"ק ט ועיי"ש שמצדד להקל שמותר ללוה לומר למלוה שילווה לו משום שעשה עמו טובה שכיון שאינו מפרש בשעת נתינת המתנה שע"מ כן נתן לו אלא רק בשעת ההלואה אין בו חשש ריבית

⁷⁵ הוות דעת שם סי' קס ביאורים ס"ק ג

⁷⁶ שמכיון שמחוייב הבנק לתת לו אשראי דהיינו הלואה ואם לא יתן לו א"כ יכול לתבוע פיצויים עבור מה ששילם בעד הקצאת אשראי א"כ הוי כדינו של החו"ד (קונטרס אחרון לדיני ריבית פ"ב דין ד עמ' צג)

⁷⁷ ברית יהודה בהשלמות פ"ה ס"ק ח ונ"מ שאין מועיל היתר עיסקא לכך שכיון שהלוה עדיין לא התעסק בכסף בשעת נתינת הריבית כיון שעוד לא קיבל האשראי א"כ אין שייך היתר עיסקא. ועיין ברית יהודה פמ"א הערה יג

⁷⁸ כ"כ כתבו האהרונים בשם שו"ת הרשב"א ח"ג סי' רכז וכן הוא במ"ז סי' קע ס"ק ג ועיין בברית יהודה פ"ב ס"ק לה

⁷⁹ שם ברשב"א ועיין בשו"ת אמרי יושר ח"א סי' קמט

⁸⁰ ברית יהודה פ"ט ס"ק לט ובתורת רבית פ"ה דין לב בדעת המ"ז שם ודלא כחוו"י סי' קצ

⁸¹ תורת רבית פ"ה דין כח

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת בבא מציעא

יא. יש רבית דברים לא יאמר לו דע כי בא איש פלוני ממקום פלוני

נאמר בתורה (דברים כג פסוק כ) **נִשְׁפָּךְ כָּל דְּבַר אֲשֶׁר יִשְׁפָּךְ לְלַמֵּד⁸² שאפילו ריבית דברים אסור⁸³, ולפיכך אסור ללוה להודות למלוה⁸⁴, או לברכו, או לשבחו בפניו⁸⁵, על שהלוהו או שהרחיב לו את זמן ההלוואה⁸⁶.**

וכן המלוה לא יאמר⁸⁷ ללוה הודיעני אם יבא איש פלוני ממקום פלוני, כלומר לכשיבא פלוני ממקום פלוני הודיעני הדבר מפני שצריך אני לו, כי זה ריבית, שחושב המלוה מפני שמעותיו בידו של זה הוא צריך לעשות לו טובת הנאה זו וכיוצא בה, אבל הוא אסור. על כן מאד צריך ליזהר בענין ריבית שלא לבקש שום צד היתר, כי הוא דבר המושך לאדם, ואם היום יפתח לו כחודה של מחט, יוסיף מידי יום יום עד שיפתח לו כפתחו של אולם.

יב. ואלו עוברין ... והערב והעדים ... אף הסופר עוברים

כדרך שאסור⁸⁸ להלוות או ללוות ברבית, כמו כן אסור להתעסק בין לוח ומלוה ברבית, וכל מי שהיה ערב, או סופר דהיינו שכתב ביניהם שטר שיש

⁸² ודעת רוב הפוסקים שאינו אסור אלא מדרבנן וכדעת הר"ן כתובות מז ע"ב מובא בדרכ"מ סי' קסא ס"ק א אמנם דעת הריב"ש סי' קמז שהוא איסור תורה

⁸³ שו"ע הרב שם סעי' ט

⁸⁴ ואם אומר תודה באופן שהוא מדרך נימוס בני אדם כגון שאומר "תודה" או "יישר כח" וכיו"ב דברים שאומרים אנשים על כל דבר קטן עיין קיצור דיני ריבית פ"ב סעי' א בקונטרס אחרון ובמנחת שלמה ח"א סי' כז אות א שכתבו שמותר אמנם באגרות משה יו"ד ח"א סי' פ כתב שאסור ולומר "תזכו למצוות" עיי"ש במנחת שלמה שהוא ברכה ממש ואסור

⁸⁵ ושלם בפניו מותר (ברית יהודה פי"א ס"ק סג)

⁸⁶ ואם אין המלוה רוצה להלוותו או להרחיב לו הזמן אסור לשכנעו ע"י דברי שבח וכיו"ב אלא רק ע"י דברי תחנונים (שם) ואע"ג שהוא קודם ההלוואה כיון שעושה כן על מנת שילווהו אסור ועיין ברית יהודה פי"א ס"ק סה שמותר לבקשו בדברי תחנונים ולהחניף לו שלא ילחצמו אבל לא שירחיב לו זמן הלוואתו

⁸⁷ שו"ע ונו"כ קס יב

⁸⁸ רמב"ם מלוה ולוה פ"ד ה"ב חינוך מצוה סח

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת בבא מציעא

בו הזכרת ריבית, או עד ביניה, ה"ז עובר בלא תעשה⁸⁹, שנאמר (שמות כב פסוק כד) לא תשימון עֲלָיו נֶשֶׁךְ זו אזהרה אף לעדים ולערב ולסופר ואין לוקים על לאו זה כיון שניתן להשבון⁹⁰.

י"א⁹¹ שבמלוה על פה, אפשר שאינו עובר משום לאו זה כיון שלא יבוא לידי גבית הרבית, ולכן אינו חייב.

י"א⁹² שברבית המפורש בשטר, כיון שלא יוכל לבוא לידי גביה ע"י השטר, שהרי שטר שכתוב בו ריבית בין קצוצה בין של דבריהם גובה את הקרן ואינו גובה את הרבית⁹³, אינו עובר בלאו זה, וי"א⁹⁴ שתיכף בשעת השומא עוברים אף דלא יבא לידי גובינא.

שלושה סוגי ערבים⁹⁵ יש:

⁸⁹ ועיין בש"ך חו"מ סי' לד ס"ק או לגבי פסול עדות שאינם פסולים כיון דלא משמע לאינשי איסור זה ועי"ש בנתיחה"מ חידושים ס"ק יג

⁹⁰ עיין במשנה למלך מלוה ולוה פ"ד ה"ו שהביא שבברייתא בפרק איזהו נשך דף עב ע"ב פלוגתא דר"מ וחכמים ופסקו כל הפוסקים כחכמים דשטר שכתוב בו רבית גובה הקרן והוקשה לראשונים ז"ל דהיכי גובה את הקרן בשטר זה והלא עדים פסולים הם דעברו על לא תשימון עליו נשך, וכת מן הראשונים הסכימו לזה דהעדים פסולים הם ואוקמוה לברייתא באינו מפורש הרבית וכמו שנבאר לקמן, וכת אחרת כתבו דלא מיפסלי משום דלא משמע להו איסורא ועי"ש שפלפל בדעות אלו והביא שהנמוקי שם עלה דהאי ברייתא דשטר שכתוב בו רבית כתב שהעדים הם פסולים משום דקי"ל דכל חייבי מלקות פסולין וכאביי דאמר לא בעינן רשע דחמס אלא כל היכא דאיכא ארבעין בכתפיה פסול ע"כ נראה מדבריו דס"ל דעדי רבית הם חייבי מלקות וכ"כ בג"ת בשער מ"ו ח"ב סי' א' דעדים לוקין דדוקא מלוה הוא בתורת השבון כיון שהוא הגובה וכו' אבל עדים כיון שאין להם שום צד תיקון בהשבון דלא שייך בהו השבת רבית הואיל ואינם לוקחים אותו מש"ה נשאר להם לאו דשימא במקומו וחייבים כיון דמשעת שימא עשו לגמרי כל האיסור ע"כ וכ"ש לפי סברת ר"י שהביא הסמ"ג במל"ת סי' ק"ן שהמלוה לוקה כשגובה שהרי נגמרה השימא דאפשר דעדים לוקין לאלתר משום דלא שייך בהו גבייה, הן אמת שהרב בגידולי תרומה רצה לייחס סברא זו להרמב"ם והא ליתא מדלא הביא במנין הלאוין. וראיתי להרב בעל בני שמואל בב"אורו לח"מ סי' ל"ד שרצה להוכיח מדברי הנמוקי הללו דעדי רבית הם חייבי מלקות אלא שאח"כ כתב דאין הדעת סובלתו דהיאך יתחייבו העדים והערב מלקות והא לאו שאין בו מעשה הוא ואין לוקין עליו וכתב שדברי הנמוקי ל"ד אלא כל שעוברים בל"ת קרי ליה חייבי מלקות ודעתו דכל חייבי ל"ת סתם פסולין מה"ת ע"כ ול"נ דהכא כיון שחתמו בשטר הוי לאו שיש בו מעשה שחתמימה היא המעשה וכן ערב משכחת לה גוונא ועיין מנחת חינוך שם אות ג' מש"כ בזה

⁹¹ מנחת חינוך מצוה סח אך בעל כנסת הגדולה בח"מ סי' נ"ב בהגהת ב"י אות ג' כתב דאפילו במלוה על פה פסילי ולפ"ו לוקין אף שלא התמו ולבעל החינוך אינם לוקין אף כשחתמו משום דהוי לאו שאין בו מעשה ומדברי המרדכי המובא בדין הבא שאינו עובר בשטר שמפורש בו הרבית כיון שלא יבוא לידי גביה יש ללמוד מה שנסתפק מהרא"ש סי' קס"ב אי במלוה על פה עוברים העדים משום לא תשימון דהא כיון דאפשר דלא אתי לכלל גבייה לא עברי: (משנה משנה למלך שם).

⁹² הגהות מרדכי בבא מציעא רמז תל"ט דלא עברי עדים משום לא תשימון אלא היכא שאינו מפורש בשטר שהוא רבית דלמא אתי לכלל גבייה

⁹³ כמש"כ הרמב"ם הלכות מלוה ולוה פרק ד הלכה ו

⁹⁴ תוס' בבא קמא ל' ע"ב ד"ה וחכמים

⁹⁵ ועיין חו"מ סי' קכט בפרטי הדינים באיזה אופן הוא ערב קבלן או ערב סתם או שלוף דויץ

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ץ 22887389 | וובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLII7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת בבא מציעא

ערב רגיל – המתחייב לשלם למלוה רק אחרי שיתבע מהלוה, ולא ימצא לגבות ממנו או מנכסיו את החוב, וכל עוד שלא תבעו ללוה אין הלוה חייב בתשלום.

ערב קבלן – הערב מתחייב לשלם כמו הלוה, דהיינו שהאפשרות ביד המלוה לתבוע את מי שירצה את הלוה או את הערב קבלן, וסתם ערבות על משכנתא בבנק וכיו"ב, דינו כערב קבלן⁹⁶.

ערב שלוף דוץ⁹⁷, הערב בהלוואה זו נחשב כלוה גמור, לכל דבר, ורק ממנו יוכל המלוה לתבוע, ואם יתבע את הלוה ישלחנו לערב.

ישראל שלוה⁹⁸ מעות מעובד כוכבים ברבית, י"א שאסור לישראל אחר להיות לו ערב קבלן. שכיון שתובע הערב, נמצא הערב תובע את ישראל ברבית שהערב חייב בה לעובד כוכבים. לפיכך אם קבל עליו העובד כוכבים שלא יתבע את הערב תחלה, הרי זה מותר. ודוקא במקום שהמנהג כך שתובעין הלוה תחלה. וי"א⁹⁹ שאינו אסור אלא בערב שלוף דוץ דהיינו שאין דין המלוה עם הלוה כלל, שהוא יכול לדחותו אצל הערב.

לפיכך מותר לחתום ערבות רגילה על הלוואה, שנעשתה על פי היתר עיסקא הן על הקרן, והן על הרבית¹⁰⁰

וערב קבלן או ערב שלוף דוץ על הלוואה ברבית שנעשה ע"פ היתר עיסקא י"א שצריך הערב לעשות היתר עיסקא עם המלוה¹⁰¹, כיון שנחשב הערב כלוה מהמלוה, וצריך שיכתבו בהיתר עיסקא שמקנה הערב למלוה חלק בכל נכסיו, כיון שבפועל אינו מקבל מהמלוה שום כסף לעשות עמו עיסקא. וי"א¹⁰² שמכיון שהלוה יש לו היתר עיסקא עם המלוה, כמו כן אמרינן שהערב נעשה כמו שלוה מהמלוה באותם תנאים, ואין צריך היתר עיסקא נפרד, ואם יש למלוה היתר עיסקא כללי כמו שמצוי בבנקים, יש לסמוך על זה ולמר שכל עסקי הבנק וחתימת הערב הם על פי היתר העיסקא הכללי.

⁹⁶ שאע"ג שקודם גובים מהלוה מ"מ כיון שאם אין ללוה כסף גובים מהערב אע"ג שיש ללמה נכסים אחרים הרי הוא כערב קבלן (הגר"מ שרנבוך בקונטרס אחרון לדיני רבית עמ' קעב אמנם אם החוק באותו מקום הוא שגובים מנכסי הלוה ורק אם אין לו נכסים גובים מהרב דינו כערב רגיל וצריך לברר בכל מקום את חוק הערבים)

⁹⁷ פירוש ערב שמנקה את הלוה מדין המלוה, כשלוף דוץ שהוא מין עשב שמיבשין אותו ורוחצין בו את הידים להעביר הזוהמא (שו"ע סי' קע סעי' א)

⁹⁸ שו"ע יו"ד סי' קע

⁹⁹ ועיין בש"ך ס"ק ב שהעיקר לדינא לחשוש שאף בערב קבלן יש בו משום רבית

¹⁰⁰ דעת ריבית סי' קע סעי' א עמ' צג

¹⁰¹ עיין שו"ת אמרי יושר ח"א סי' קפט ועיין במהרש"ם ח"א סי' כ

¹⁰² ברית יהודה פ"ח ס"ק ידועיין קונטרס אחרון לדיני רבית עמ' קסט

תרומות והנצחות | בנק הדואר | ח"ן 22887389 | וובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת בבא מציעא

י"א¹⁰³ שצריך גם היתר עיסקא בערב קבלן, בין הערב ללוה, כיון שהערב נחשב כמלוה. וי"א¹⁰⁴ שאין צריך אם יש היתר עיסקא בין הלוה למלוה, כיון שחיוב הלוה לערב הוא בדרך חיובו למלוה.

מותר ליתן¹⁰⁵ מתנה או סכום מעות לחבירו, כדי שישתדל אצל המלוה ליתן לו הלוואה, ואפילו אם המשתדל בכך יהיה ערב או עד על הלוואה זו ואין בזה נגיעת ריבית כלל, כיון שאינו מן הלוה למלוה ואין השתדלות בפעולת ריבית כלל.

מותר ליטול¹⁰⁶ שכר או מתנה בעד ערבות, ודוקא אם אינו "ערב קבלן" דהיינו שהמלוה פונה ללוה, ורק אם אין לו גובה מהערב, או אפילו אם רצה מזה גובה רצה מזה גובה, אבל אם הוא "ערב קבלן", דהיינו שאין זכות למלוה לתבוע את הלוה אלא תובע ישירות את הערב, והערב את הלוה אסור ליקח שכר בעד הערבות¹⁰⁷.

יג. מניין לנושה בחבירו מנה ואינו רגיל להקדים לו שלום שאסור להקדים לו שלום תלמוד לומר נשך כל דבר אשר ישך אפילו דיבור אסור

מה שהתבאר שאפילו רבית דברים אסור בכלל זה גם שאסור¹⁰⁸ ללוה להקדים שלום למלוה, אם לא היה רגיל קודם ההלוואה להקדים לו. אבל אם המלוה הקדים לו שלום, מותר ללוה לענות לו¹⁰⁹.

ואם היה רגיל להקדים לו שלום, או שרגיל הלוה להקדים שלום לכל אדם, מותר להקדים גם למלוה¹¹⁰.

¹⁰³ אמנם אם יש לערב היתר עיסקא עם הלוה אין צריך דבשם שנוטל ההלוואה בעיסקא כך נתנו בעיסקא וכדעת הט"ז יו"ד סי' קע ס"ק ג

¹⁰⁴ קונטרס אחרון לדיני רבית עמ' קכט פ"ו דין א ועמ' קע

¹⁰⁵ שו"ע הרב הל' ריבית סעי' סג

¹⁰⁶ שו"ע הרב שם

¹⁰⁷ כיון שהערב נחשב המלוה ביחס ללוה וא"כ נטל שכר בעד הערבות והוי ריבית גמורה משא"כ אם רצה מזה גובה רצה וכו' אע"פ שעיקר בטחונו של המלוה על הערב מ"מ המתנה או שכר שמקבל הערב מהלוה אינה בעד ההלוואה אלא רק בעד זה שמוכן להכניס עצמו באחריות הערבות (שם)

¹⁰⁸ שו"ע שם סי' קס סעי' יא

¹⁰⁹ כ"כ בתורת ריבית פ"ד בירור הלכה ס"ק ב

¹¹⁰ שם

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת בבא מציעא

ואם ע"י ההלואה¹¹¹ הכירו זה את זה, או שנעשה המלוה שכינו או קרובו לאחר ההלואה, ודרך הכירות כזו היא שאנשים מקדימים שלום זה לזה, מותר גם לללוה להקדים שלום למלוה.

מותר לברך¹¹² את המלוה בברכת "מזל טוב" על שמחתו בשעה שרואהו, אבל אסור לבוא לשמחתו, או לטלפן אליו כדי לברכו, אם לא היה רגיל בכך קודם שהלוהו.

איסור ריבית¹¹³ דברים אינו אלא כשמעות ההלואה בידו, אבל אם כבר החזיר ההלואה מותר.

יד. מלוה עובר בכולן לזה עובר משום לא תשיך לאחיד ולאחיד לא תשיך ולפני עור לא תתן מנשול ערב והעדים אין עוברין אלא משום לא תשימוז עליו נשך

כבר התבאר לעיל דף ס: שמאד מאד¹¹⁴ צריך להיזהר באיסור רבית והמלוה¹¹⁵ עובר¹¹⁶ בששה לאוין¹¹⁷. אחד מהם (שמות כב פסוק כד) לא תהיה לו פְּנִישָׁה. והשני (ויקרא כה פסוק לו) אֶת פְּסָפֶדֶן לֹא תִתֵּן לוֹ פְּנִישָׁה. והשלישי

¹¹¹ ברית יהודה פ"א ס"ק סב

¹¹² שם פ"א הע' סה

¹¹³ ברכי יוסף בשו"ע שם

¹¹⁴ ספר המצוות להרמב"ם מצוה רלז טור יו"ד סי' קס

¹¹⁵ וכן הלוח צריך להזהר שעובר בנ' לאוין כמבואר בל"ת רלו והערב והעדים וכל מי שמתעסק בכך גם עוברים כמבואר בל"ת רלו

¹¹⁶ ועיין בספר ברית יהודה פ"א הע' לג שיש לאוים שעובר בשעת קציצת הריבית ויש לאוים שאינו עובר אלא עד שעת הגביה

¹¹⁷ וברמב"ן בהשנות לספר המצוות שורש ו ס"ל שעובר נמי בלאו הבא מכלל עשה שנאמר (דברים כג פס' כא) לנכרי תשיך ולא לאחיד והרמב"ם שלא הזכירו ע"כ ס"ל דאיצטריך לגופיה וכמש"כ בפ"ה ממלוה ולוה ה"א "מצות עשה להשיך לעכו"ם שנאמר לנכרי תשיך מפי השמועה למדו שזו מצות עשה וזהו דין תורה". ובעשה קצח ספר המצוות לרמב"ם מצות עשה קצח "היא שצונו לבקש ריבית מן הגוי ואז נלוה לו עד שלא נועילהו ולא נעזור לו אבל נזיקהו ואפילו בענין הלואה שנתנה עמו כמו שהזוהרנו (ל"ת רל"ה) מעשות כך לישראל. והוא אמרו יתעלה (תצא כג כא) לנכרי תשיך. והנה בא לנו הפירוש המקובל כי זה מצוה לא רשות והוא אמרם בספרי לנכרי תשיך זו מצות עשה ולאחיד לא תשיך זו מצות לא תעשה. ולזו המצוה גם כן תנאין דרבנן. וכבר התבאר פירוש זה במסכת מציעא (עב ב, עא א) "ועיי"ש בנו"כ ועיין בסמ"ג ל"ת קצנ שכתב "והלוח עובר בשלשה לאוין ועשה אחד והם לא תשיך לאחיד ולאחיד לא תשיך ולפני עור לא תתן מנשול ועשה דלנכרי תשיך הא לאחיד לא תשיך ולא הבא מכלל עשה עשה ובספרי (תצא פיסקא נג) דורש לנכרי תשיך זו מצות עשה אבל בתלמוד שלנו סותר דבר זה בפרק איזהו נשך ואומר לא סני דלאו הכי ומפרש שלא בא אלא לומר הא לאחיד לא תשיך"

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLII7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת בבא מציעא

(שם) ובמרבית לא תתן אַכְלָדָּ. והרביעי (שם פסוק לו) אל תקח מאתו נֶשֶׁךְ
וְתַרְבִּית. והחמישי (שמות שם) לא תשימון עָלָיו נֶשֶׁךְ¹¹⁸. והששי (שם יט
פסוק יד) וְלִפְנֵי עוֹר¹¹⁹ לא תתן מִכֶּשֶׁל¹²⁰.

¹¹⁸ וברש"י בב"מ עה ע"ב ד"ה לא תהיה לו פי' "והוה לו כנושה כשתובעו ודוחקו והוא שם עליו נשך בשעת פיסוק התנאי. ונותן מכשול לפני הלוח להעבירו על לא תשיך לאחיך שהיא אזהרה ללוח". ע"כ. ומ"ש והוא לו כנושה כשתובעו ודוחקו. דחיקא מלתא לפרושי הכי דהא משמע דלעולם עובר. ולדבריו אינו עובר אלא כשדוחקו. והמגיד משנה בפ"ד ה"ב מהלכות מלוה פירש שלא זו כולל כל שדרך הנושים לעשות והוא שאין מלוין ממונם בחנם. וכשמגיע זמן פרעון רוצים מעותיהם ונוגשים בחזקה. ועל שניהם הזהירה התורה. ובודאי שלא אסרה [הנגישה] בלוח עשיר אלא בעני. אבל הרבית נאסר בכל. ע"כ. [וכן יש לפרש ל' רש"י שכן רגילות שכשתובעו דוחקו]: (תוי"ט בבא מציעא פרק ה משנה יא)

¹¹⁹ כיון שמכשיל את הלוח לעבור על האיסורים שנתפרשו בו
¹²⁰ ואפי' הלוח והנותנו עובר משא"כ בשאר דיני ממונות שאם אדם רוצה ליזוק בנכסיו רשאי אבל מפני רגילות החטא מזהיר גם בלוח וכן בערב ובעדים ובכל המתעסקין בדבר וכל הנותן ברבית נכסיו מתמוטטין וכאילו כפר ביציאת מצרים ובאלהי ישראל. וכל התולה מעותיו בעכו"ם לומר שהם של עכו"ם ומלוח אותם ברבית דינו מסור לחוקר לבבות ליפרע ממנו (טור שם)

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת בבא מציעא

והלוחה¹²¹ בריבית עובר¹²² בשני לאוים¹²³ (דברים כג פסוק כ) לא תשיך
לאַחִיךָ¹²⁴ (ויקרא פסוק יד) וְלִפְנֵי עוֹר¹²⁵ לֹא תִתֵּן מִכֶּשֶׁל¹²⁶. וי"א¹²⁷ שעובר
בלאו שלישי (דברים שם פסוק כא) וְלֹא־אֲחִיךָ לֹא תִשְׁיךְ.

¹²¹ רמב"ם מלוה ולוה פ"ד ה"ב

¹²² ועיין משנה למלך הל' מלוה ולוה פ"ד ה"ב שדעת הרשב"א בתשובה סי' תתקל"ח דאבק רבית אינו עובר עליו הלוחה אלא המלוה כדאמרין רב עיליש גברא רבה הוא ואיסורא לאינישי לא הוה ספי ואילו היה האיסור על הנותן הול"ל גברא רבה הוא ולא עביד איסורא ע"כ. וכ"ד הנמוקי יוסף בפרק זה בורר. ודעת הרא"ש ז"ל שבאבק רבית אף הלוחה עובר משום לא תשיך וכ"כ מהרל"ח סי' ק"ג והרב המב"ט ה"א סי' נ"א ועיי"ש במהרל"ח דאיסור הרבית אינו עובר הלוחה אלא משעת נתנה דלאו דלא תשימוין אינו עובר הלוחה כי אם המלוה ועיין בתשובת מהרא"ש סי' קס"ב שנסתפק בדין זה אם יש איסור ללוה קודם נתנה או דוקא בשעת נתנה והאריך בזה ועיין ברמ"א יו"ד קס סעי' א שפסק שאין הלוחה עובר בריבית דרבנן אלא משום לפני עור ועיי"ש בש"ך שצ"ח לחו"מ סי' לד סעי' י ששם דעת המחבר שגם הלוחה עובר מדכתב גבי פסול עדות "המלוה ברבית, פסול. אחד המלוה ואחד הלוחה, אם ברבית קצוצה, פסולים מן התורה, ואם ברבית מדרבנן, פסולים מדבריהם" והרמ"א שם פליג עליה וס"ל שאין הלוחה פסול ברבית דרבנן

¹²³ ועיין במגיד משנה שם שהקשה דבגמ' ב"מ עה ע"ב מימרא דאביי שם משמע שעובר בלאו שלישי ולאחיק לא תשיך ועיין בלחם משנה שם ז"ל "ואפשר היה ליישב זה ולומר דרבנן פסק כרשב"ג דברייתא דילקוט סימן תתקל"ח שאמרו שם רשב"ג אומר מה ת"ל ולאחיק לא תשיך והלא כבר נאמר לא תשיך לאחיק אלא יש רבית מוקדמת ויש רבית מאוחרת וכו' וכיון דאוקמה רשב"ג ברבית מוקדמת ומאוחרת א"כ לא הוי אלא חד לאו בלוחה ומה שאמרו בגמרא לוחה עובר משום לא תשיך לאחיק לא תשיך היה אפשר לומר לפי דלאו בחד גוונא הוא אלא פעמים עובר בלא תשיך לאחיק כגון ברבית ממש ולפעמים עובר בולאחיק לא תשיך כגון רבית מוקדמת או מאוחרת וא"כ היה הדין עם רבינו ז"ל שלא הזכיר אלא לאו אחד אבל זה ודאי שבוש דא"כ לרשב"ג רבית מוקדמת ומאוחרת הוי מן התורה ורבינו פסק לקמן בפ"ה דרבית מוקדמת ומאוחרת הוי אבק רבית דרבנן א"כ ודאי דרבינו ז"ל לא פסק כרשב"ג דברייתא דילקוט. וא"נ פסק כוותיה ס"ל דהך דמפיק ליה מלאחיק לא תשיך רבית מוקדמת ומאוחרת הוי אסמכתא בעלמא דהך ודאי רבית דרבנן הויא כדמשמע בגמרא בריש (ד' ס"ב) באיזהו נשך דקאמר שם בדיננו אין מחזירין רבית מוקדמת ומאוחרת":

ועיין בכסף משנה שם פ"ה ה"א דמשמע שאיכא לאו בלאחיק לא תשיך

¹²⁴ פי' לא תשיך לא תגרום לו שיקח רבית (יראים שם)

¹²⁵ כיון שמכשיל את הלוחה לעבור על האיסורים שנתפרשו בו

¹²⁶ ואפי' הלוחה והנותנו עובר משא"כ בשאר דיני ממונות שאם אדם רוצה ליזוק בנכסיו רשאי אבל מפני רגילות החטא מזהיר גם בלוחה וכן בערב ובעדים ובכל המתעסקין בדבר וכל הנותן ברבית נכסיו מתמוטטין וכאילו כבר ביציאת מצרים ובאלהי ישראל. וכל התולה מעותיו בעכו"ם לומר שהם של עכו"ם ומלוה אותם ברבית דינו מסור להוקר לבבות ליפרע ממנו (טור שם)

¹²⁷ סמ"ג קצנ יראים סי' קיה סמ"ק סי' רס ועיין בסמ"ג שם ז"ל "והלוחה עובר בשלשה לאוין ועשה אחד והם לא תשיך לאחיק ולאחיק לא תשיך ולפני עור לא תתן מכשול ועשה דלנכרי תשיך הא לאחיק לא תשיך ולא הבא מכלל עשה ובספרי (תצא פיסקא נג) דורש לנכרי תשיך זו מצות עשה אבל בתלמוד שלנו סותר דבר זה בפרק איזהו נשך ואומר לא סגי דלאו הכי ומפרש שלא בא אלא לומר הא לאחיק לא תשיך"

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ג 22887389 | וובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת בבא מציעא

ערב ועדים¹²⁸ וכיוצא בהן להתעסק בין לזה ומלוה ברבית אין עוברין אלא¹²⁹ משום (שמות כב פסוק כד) לא תשימונ עליו נשך, וכל מי שהיה סרסור בין שניהם או שסייע אחד מהן או הורהו, עובר משום ולפני עור¹³⁰ לא תתן מכשל¹³¹.

טו. מנין לנושה בחבירו מנה ויודע שאין לו שאסור לעבור לפניו תלמוד לומר לא תהיה לו כנשה

כל הנוגש העני¹³², שמבקש ממנו לפרוע והוא יודע שאין לו מה להחזיר לו, לא מעות ולא מטלטלין¹³³, עובר בלא תעשה שנאמר (שמות כב פסוק כד) לא תהיה לו כנשה, ולא דוקא עני, אלא אפילו עשיר שאין בידו כעת לפרוע אלא שדיבר הכתוב בהווה¹³⁴, והעובר עליה ותבע הלואתו לחברו, ויודע שאין לו ותובעו כדי לצערו, עובר על לאו זה, והוא כעובר על מצות מלך¹³⁵. ומצות עשה לנגוש את העכו"ם ולהצר לו שנאמר (דברים טו פסוק ג) את הנכרי תגוש מפי השמועה למדו שזו מצות עשה.

¹²⁸ רמב"ם מלוה ולוה פ"ד ה"ב הינוך מצוה סח

¹²⁹ ועיין ריטב"א ב"מ עה ע"ב וז"ל "ערב ועדים אין עוברין אלא משום לא תשימונ עליו נשך. ולא משום ולפני עור כיון דאפשר זולתם". ועיי"ש בתוד"ה ערב וז"ל "זימנין דעברי נמי אלפני עור לא תתן מכשול כגון שלא היה מלוה בלא ערב ועדים אבל לא תשימונ פסיקא ליה אבל לפני עור זימנין דלא עברי כגון שהיה מלוה לו בלאו הכי כי היכי דמושיט כוס של יין לנזיר לא עבר אלא היכא דקאי בתרי עברי נהרא שלא היה שותהו אם לא היה זה (ע"ז דף ו.)" ועיין במנחת הינוך מצוה סח אות א שהוכיח מהרמב"ם בפ"ב מרוצח הי"ד, דאינו מביא כלל דבר זה דקאי בתרי עברי דנהרא, וכתב סתם דאסור לחזק ידי עוברי עבירה, נראה דסובר דבכל ענין עוברים על לפני עור, וא"כ אמאי לא הביא כאן דסופר ועדים וערב עוברים ג"כ על לפני עור. אך באמת, בשלמא במושיט כוס יין לנזיר, אע"פ דהיה יכול ליקח בעצמו, מ"מ עכ"פ המושיט מסייע לו בעבירה, על כן עובר לדעת הר"מ, אבל כאן אם הלוח לו בלא זה, אינם עושים כלום, לא שייך לפני עור, ופשוט. ואם היה סרסור ביניהם או שסייע, מבואר בר"מ כאן דעובר על לפני עור כיון שסייעו, אבל אלו לא סייעו כלל, על כן אינם עוברים על לפני עור, כן נראה פשוט. אך לכאורה, אם היה מלוה בלא הם, א"כ עדים מאי קעבדי ולמה עוברים משום לא תשימונ:

¹³⁰ כיון שמכשיל את המלוו והלוח לעבור על האיסורים שנתפרשו בו

¹³¹ וברבית דרבנן עיין בפתחי תשובה יו"ד סי' קס ס"ק ב שאינם עוברים אלא משום לפני עור

¹³² רמב"ם מלוה ולוה פ"א ה"ב שו"ע הו"מ סי' צו סעי' ב

¹³³ לשון שו"ע הרב הלכות הלואה סעי' ב ומשמע שאם יש לו באיזה אופן שהוא חייב לפרוע ומותר לנגשו ועיין פתחי חושן פ"ב ס"ק יח

¹³⁴ יראים קפג (רעא)

¹³⁵ הינוך מצוה סז

תרומות והנצחות | בנק הדואר | ה"ן 22887389 | וובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLII7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת בבא מציעא

אבל אם¹³⁶ תובעו כסדר תביעת בעל חוב, וכדי לברר אם יש לו או אין לו, או אם תובעו עכשיו על זמן העתיד שכשיהיה לו ישלם, מותר, ואינו בכלל לאו זה, כיון שאינו דוחקו במה שאין לו לשלם.

אסור לאדם¹³⁷ להראות עצמו לבעל חובו בזמן שיודע שאין לו, ואפילו לעבור לפניו¹³⁸ אע"פ שאינו תובעו, מפני שהוא נפחד ונכלם בראותו למלוה, ואין ידו משנת לפרוע. ואין צריך לומר אם תבעו, ועל זה רמז הכתוב לא תהיה לו פְּנֵשָׁה אפילו אם אינו נושה ממש, אלא פְּנֵשָׁה ע"י שעובר לפניו.

אם כבר¹³⁹ הורגל הלוח לראות את המלוה עובר לפניו, עד שאין לו צער ובושה בראותו את המלוה, מותר המלוה לעבור לפניו, אם אין כונתו לצער או לביישו.

י"א¹⁴⁰ שאם המלוה מסופק אם יש לו, ג"כ אסור לתבוע מספק, ככל ספיקא דאורייתא דלחומרא¹⁴¹. וי"א¹⁴² שמותר לו לתבוע.

אם אין כוונת המלוה לדוחקו או להלחיצו, אלא שחושש שמא שכח הלוח מהחוב מותר להזכירו¹⁴³.

אסור לבי"ד¹⁴⁴ וכל שכן למלוה, לאסור הלוח בבית האסורים, כשיודע¹⁴⁵ שאין לו מה לפרוע, ועובר משום לאו זה¹⁴⁶. אבל אם לפי ראות עיני הבי"ד יש לו לשלם, אלא שעושה עצמו כאילו אין לו, מותר לאוסרו כדי שישלם.

¹³⁶ כסף הקדשים בשו"ע שם

¹³⁷ שם ה"ג ושם ובשו"ע הרב הלכות הלואה סעי' ג

¹³⁸ ואפילו אם אין כוונתו לדוחקו אסור

¹³⁹ ערוך השלחן שם סעי' ב

¹⁴⁰ פלא יועץ ערך חוב

¹⁴¹ ואפשר דהתורה לא אסרה כלל באינו יודע, כי אין אדם יודע מטמונתו של חברו, וא"כ ברוב פעמים לא יתבענו, על כן אין אסור כלל רק ביודע שאין לו (מנחת חינוך מצוה סז) ובכסף הקדשים בשו"ע שם ביאר שכיון שאמרה תורה את העני עמך היינו שהוא בנדר עני עמך שידוע לך כן בודאי

¹⁴² מנחת חינוך מצוה סז דייק מלשון הרמב"ם והשו"ע "והוא יודע שאין לו"

¹⁴³ פתחי חושן שם ס"ק יט

¹⁴⁴ רשד"ם חו"מ סי' שצ

¹⁴⁵ ולפלא יועץ הנ"ל אסור אפילו בספק אם יש לו

¹⁴⁶ וכן משמע בשות הריב"ש סי' תפד ולבי"ד אסור "דאיך יהיו בי"ד נזקקין לסייעו בדבר האסור" ועיין בשו"ת הראנ"ח סי' נח שאפילו אם דינא דמלכותא הוא לחובשו בבית האסורים משום הלואתו אסור לחבשו אם אין לו מה ישלם ועיין בריב"ש שם שאפילו אם הסכים הלוח בתנאי וכתב בתוך השטר שמסכים שיחבשוהו בבית האסורים אם אין לו מה ישלם אינו תנאי ואסור

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת בבא מציעא

מי שהוחזק¹⁴⁷ שהוא עני וכשר והולך בתום, והדבר גלוי וידוע לדיין ולרוב העם, ובא בעל חובו להשביעו, והוחזק התובע שאינו מסתפק אם הוא עני אלא רוצה לצערו בשבועה זו להצר לו ולביישו ברבים כדי להנקם ממנו, או כדי שילך וילוח מהעובד כוכבים או שיקח נכסי אשתו ויתן לו עד שינצל משבועה, אסור לדיין להשביעו שבועה, ואם השביעו ביטל, לא תעשה של לא תהיה לו כְּנִשָּׂה ולא עוד אלא ראוי לדיין לגעור בתובע ולטורדו.

חוב שאינו ע"י הלואה כגון חוב משכירות או מקח או ממכר אפשר שאין בו איסור משום לאו זה ויש ליהרר¹⁴⁸.

וכשם¹⁴⁹ שאסור לזה לתבוע, כך אסור ללוח לכוש ממון חבירו שבידו ולומר לו לך ושוב והוא שיש לו שנאמר (משלי ג פסוק כח) אֵל תֹּאמֶר לְרַעַךְ לֵךְ וְשׁוּב וּמָחָר אֶתֵּן וְיֵשׁ אֶתְךָ. וכן אסור ללוח ליקח הלואה ולהוציאה שלא לצורך עסק פרנסתו, בצורה שהוא מאבדה עד שלא ימצא הבעל חוב ממנה יגבה¹⁵⁰. ואע"פ שהמלוה עשיר גדול, והוא עני. והעושה כן רשע הוא שנאמר (תהילים לו פסוק כא) לֹהֵר רִשְׁעִי וְלֹא יִשְׁלַם, וצווי חכמים יהי ממון חברך חביב עליך כשלך.

וכשהמלוה¹⁵¹ מכיר את הלוח שהוא בעל מדה זו, מוטב שלא ללוותו ממה שילוהו ויצטרך לנגשו אחר כך ויעבור בכל פעם משום לא תהיה לו כנושה.

ואם הוציאה¹⁵² ההלואה לצורך פרנסתו, ואח"כ מטה ידו ואין בידו לפרוע, אנוס הוא ואינו חייב להשכיר את עצמו, ולא לעשות שום מלאכה כדי לפרוע, אף על פי שנקרא לוח רשע ולא ישלם, ומכל מקום כל ממון שיגיע לידו חייב ליתן הכל למלוה. וי"א¹⁵³ שאע"פ שאין בית דין יכולים לכופו, עכ"פ הוא בעצמו חייב להשכיר את עצמו.

טז. כל מי שיש לו מעות ומלוה אותן שלא בעדים עובר משום ולפני עור... גורם קללה לעצמו ... כל שכן מר דטריד בגירסיה משתלי וגורם קללה לעצמי

¹⁴⁷ שו"ע שם סי' צט סעי' ד

¹⁴⁸ כסף הקדשים שם

¹⁴⁹ שו"ע שם סעי' ג ד ושו"ע הרב שם סעי' ה

¹⁵⁰ וכל שלוקח הלואה שלא לצורך גדול מיקרי לאבדה (סמ"ע שם ס"ק ה)

¹⁵¹ שם

¹⁵² שו"ע הרב שם סעי' ה

¹⁵³ אהבת חסד ח"א פ"ז סעי' ט בשם שער המשפט שם ס"ק ג

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת בבא מציעא

אסור להלוות¹⁵⁴ או ללוות¹⁵⁵ מעות שלא בעדים, אף כשהוא בטוח בעיניו, שכל המלוה שלא בעדים עובר משום לא תתן מכשול וגורם קללה לעצמו, שהבריות יקללוהו מחמת שתובע מחבירו מה שאינו חייב לו. ואפילו לתלמיד חכם¹⁵⁶. אלא אם כן במשכון, כיון שבו לא יוכל לכפור, והמלוה בשטר משובח ממנו¹⁵⁷, ויש אומרים¹⁵⁸ ששטר בכתב ידו דינו כשטר.

יז. הנותב נכסיו לבניו בחייו

אדם בעל רכוש, אם בניו חשודים לא לנהוג בו בהגינות, אל יתן להם בחיים אפילו כדי למנוע מריבות¹⁵⁹, ואין ראוי לחלק את נכסיו ליורשיו, היינו להקנות להם כבר כעת את הנכסים, והפירות ישארו לו כל זמן שהוא חי,

¹⁵⁴ שו"ע ונו"כ חו"מ ע א

¹⁵⁵ וכתב בכסף הקדשים שאע"פ שאיסור זה מוזכר על המלוה, משום שעליו להזהר יותר בכך, אבל באמת גם הלוה מוזהר בכך, ובפרט כשרואה שהפרעון מתעכב, עיין שם.

¹⁵⁶ שיבא הלוה לכפור הלואתו, ואפילו לת"ח, שמא מטרדת לימודו ישכח ההלואה, עי' ט"ז שם

¹⁵⁷ שו"ע שם, ופירש הסמ"ע שגם במשכון עדיין יכולים להיות חלוקים בסכום ההלואה, משא"כ בשטר שכתוב בו כמה הלוהו. וכתב בשו"ע הרב שבעדים בלא שטר נרע, שאפשר שלא יהיו העדים במדינה כשיתבענו.

¹⁵⁸ ש"ך סק"ב בדעת הסמ"ע, וכן פסק באהב"ח שם. אבל בשם הרשד"ם כתב הש"ך שכתב ידו אינו מועיל. ועי' ערך ש"י שתמה על שאין העולם נזהרים בזה, ורצה לחדש עפ"י לשון הגמרא שאמרו מי שיש לו מעות וכו', דדוקא במעות מיוחדים להלוות אמרו כן, אבל כשמלוה באקראי לא חשו לכך. אבל מלשון הרמב"ם והשו"ע לא משמע כן. וגם בשו"ת פרי יצחק ח"א סימן מה האריך ליישב מה שאין נזהרים בזה, והאריך ליישב גם קושית הכנה"ג בשם הר"ש יונה מה מועיל הלוואה בעדים, הרי קי"ל שאין צריך לפורעו בעדים, וסיים שלדינא חלילה לזוז מפסק השו"ע, ואפילו אם נאמר שאינו עובר משום לפני עור (מצדד שם לומר שאם יכפור הלוה בשונג אינו עובר), מ"מ הרי אמרו בגמרא גורם קללה, והנהוה בזה תבא עליו ברכת טוב. ועי' בדבריו ח"ב סימן מט, ושם האריך גם בדין לפני עור, ובערוה"ש נראה שמצדד להקל כשמכירים ומאמינים זה לזה, עיין שם. פתחי חושן חלק א פרק א הערה ב

¹⁵⁹ אכן כל זה כשנותן את הכסף בלי סיבה ראויה. אך אם נותן את כל נכסיו לבתו כדי שיוכל להשיאה לבן תורה, לכאורה אדרבה ראוי לעשות כן, וגדולה מזו אמרו בפסחים (דף מט ע"א) לעולם ימכור אדם כל מה שיש לו וישא בת תלמיד חכם, וישא בתו לתלמיד חכם. כל שכן שיש לו ליתן לבתו כדי להשיאה, וכן נהג אברהם אבינו ע"ה, שנתן כל אשר לו ליצחק, ופרש"י (בראשית פרק כד י) שטר מתנה כתב ליצחק על כל אשר לו, כדי שיקפצו לשלוח לו בתם. ושמעתי על אחד מגדולי הדור, שספרו לו שמישהו חילק כל נכסיו בחייו לבניו, וכעת הם מזולזלים בו. ויעי' לו שיקנה כספת ויטמין אותה בביתו, ויכניס לתוכה אבנים, באופן שהדבר יראה כאילו שהם אבנים טובות, ולמעשה יטמין שם אבנים פשוטות. ובאמת מאז הבנים החלו מאור לכבדו, מחשש שלא יקבלו את הירושה הגדולה, ולאחר מאה ועשרים, כשהם פתחו את הכספת מצאו שם אבנים פשוטות, ומכתב שבו היה כתוב 'ככה יעשה לבנים שמכבדים את אביהם רק בשביל הירושה'. חשוקי חמד כאן

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ץ 22887389 | וובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת בבא מציעא

ורק לאחר מותו יזכו בפירות, שיש לחשוש שהילדים בראותם שקיבלו את הירושה, יזלו בו.

יח. דיני היתר עיסקא

עין בקובץ המצורף

הדרן עלך איזהו נשך

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת בבא מציעא

פרק ששי השוכר את האומנין

א. השוכר את האומנין והטעו זה את זה אינן להם זה על זה אלא תרעומת

שכירות פועל לענין חזרה¹⁶⁰, שאין שניהם יכולים לחזור כי אם באופנים שיתבארו להלן, נקנה¹⁶¹ בכסף¹⁶² ובשטר, וכן בקנין סודר¹⁶³, ויש אומרים¹⁶⁴ שהוא הדין אם משך בעל הבית כלי האומנות של הפועל, הרי זה בקנין על שכירות הפועל.

השוכר¹⁶⁵ את הפועל בדיבור בלבד וחזר בו בעל הבית¹⁶⁶ (השוכר) קודם שהתחיל הפועל במלאכה, אם מוצא הפועל עתה בקלות להשתכר במקום אחר באותו סכום, אין לו על בעל הבית אפילו תרעומת, ויש אומרים¹⁶⁷

¹⁶⁰ כתב בהגהת סמ"ע (סימן שמו סק"ב) דאע"ג דשכירות אינה נפקעת בדיבור בעלמא (, שכירות פועלים שאני, והיינו שא"צ קנין חוזר, והביא ראיה מהא דסימן שלג (סוף סעיף ה) באמר לפועל לך מעמדי, , וכן לענין קביעת השכר ושאר תנאי השכירות, ונראה דעת רוב הפוסקים שפועל אין גופו קנוי, עיי' שו"ת בית שלמה (סימן סא)

¹⁶¹ נה"מ (סימן שלג סק"א), שאדם דומה לקרקע, וכשם שקרקע נקנה בכסף ובשטר, ה"ה אדם (והש"ך (סימן שלג סוף סק"ב) כתב שנקנה גם בחזקה בעבד, וכתב החזו"א (ב"ק סימן כג סק"ז) דחזקה לאו דוקא שהרי עבד עברי אינו נקנה בחזקה, ועיי' ש"ך (סימן צה ס"ק יח) שהעלה שגם עבד עברי דינו כקרקע,
¹⁶² וקנין כסף היינו שהקדים לו בעה"ב שכרו, מיהו אפילו לא נתן לו אלא פרוטה אחת קנאו
¹⁶³ ש"ך (סימן שלג סק"ד)

¹⁶⁴ רמ"א סימן שלג סעיף א והסכים עמו הש"ך (סק"ב)

¹⁶⁵ שו"ע ונו"כ שלג א כתב, השוכר את הפועלים והטעו את בעה"ב (שחזרו בהם) או בעה"ב הטעה אותם, אין להם זע"ז אלא תרעומת, והיינו באופן שלא עשו קנין אלא בדיבור בעלמא, כמ"ש להלן, וכתב הש"ך בשם הראשונים שהתרעומת היא מפני הטורח שיש להם עתה למצוא מקום אחר להשתכר, אבל כשאין טורח אין תרעומת

¹⁶⁶ ואם שלח להודיע עיי' שליח ופשע השליח ולא הודיע לפועל שחוזר בו, נראה שאין בעה"ב נפטר מחיובו, וגם מהשליח אפשר שאינו יכול לתבוע שאינו יכול לתבוע אלא גרמא, אא"כ לדעת הנה"מ בדין שליח בשכר שחייב גם במניעת הריחה, ובשו"ת מהרי"ל דיסקין (פסקים אות רכב) כתב במי ששכר פועל לילך למקום פלוני ושלח אחריו שליח להחזירו, ופשע השליח ולא מסר לו, שחייב בעה"ב בשכרו, ועיי"ש שהדברים צ"ע. פתחי חושן חלק ד פרק י הערה ג

¹⁶⁷ סמ"ע שם (סק"א) לדעת הרמ"א (בסימן רד סעיף יא). ובערוה"ש כתב שאם נתחדש לבעה"ב דבר בעסקיו ולא הוצרך למלאכה, או שנודע לו שאין פועל זה עושה המלאכה כראוי אין לו עליו תרעומת ולא מחוסר אמנה,

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | וובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLII7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת בבא מציעא

שמ"מ יש בו משום מחוסר אמנה, ויש אומרים שאם הפועל הוא עני יש בזה גם משום נדר ואינו יכול לחזור.

אין הפועל¹⁶⁸ מוצא עתה להשתכר אלא בטורח¹⁶⁹, יש לו על בעל הבית תרעומת¹⁷⁰.

דבר מצוי מאד¹⁷¹ שלפעמים מזמינים ביקור אצל רופא או עו"ד וכיוצא בזה, אפילו ע"י טלפון דהוי כאמירה, ולפעמים חייב לשלם לו אם לא ילך כגון שבגללו לא הזמין אחר לביקור ולכן יש להזהר שאם רוצה לחזור יודיע לו בהקדם אולי ימצא עוד אחר במקומו. וקשה מאד לברר אם היה יכול למצוא אחר או לא, ולכן בדיעבד טוב להתפשר.

הפועל שמאחר לבא בשעה היעודה למלאכה, והלך בעה"ב ושכר פועל אחר, מסברא נראה שאין אפילו דין תרעומת, ובפרט כשהוא מסופק אם ואימתי יבא, ומ"מ נראה שאם איחר באמצע זמן השכירות, אינו יכול לסלקו, אלא כדין פועל המתרשל¹⁷².

והדבר מצוי כשמזמינים מונית¹⁷³, ונאמר לו שיקח כמה דקות ונהג המונית מאחר, יש לדון אם ועד מתי חייב להמתין מליקח מונית אחרת, ונראה שאם אין הזמן דוחק יש להמתין זמן סביר, וקשה להגדירו, ואם הזמן דחוק אין עליו להמתין יותר ממה שאמר, ורצוי שיודיע מיד בטלפון שהזמן דחוק לו.

וכן אם חזר הפועל מחמת איזה התחדשות אצלו, ומשמע שאם חוזר ללא תועלת לכו"ע יש משום מחוסר אמנה, ובמקום שאין דין תרעומת ולא משום מחוסר אמנה לכאורה נראה שמותר לכתחלה לחזור.

¹⁶⁸ שו"ע ונו"כ שם

¹⁶⁹ ולא נתברר שיעור טורח מהו. ובקצה"ח (סק"א) משמע שאף כשיש לפועל טורח, אם יש לבעה"ב סיבה גדולה שבגללה חוזר, אין דין תרעומת.

¹⁷⁰ ובעיקר דין תרעומת משמע מדברי הפוסקים שאין בזה שום משמעות חיוב, ובתפארת ישראל מדייק מלשון המשנה שאמרו אין לו עליו אלא תרעומת, שאפילו לצאת ידי שמים אין בו חיוב, והש"ך (סוף סק"א) כתב ג"כ שעיקר הנ"מ בדין תרעומת הוא לענין אם רצה בעה"ב לחזור ופייסוהו פועלים, כמ"ש הרמ"א (סימן שלב סעיף ה).

¹⁷¹ פתחי חושן שם הערה ב

¹⁷² ואפשר שאף לאחר קנין יכול לחזור, דהוי כקנין בטעות, ועוד שגם הזמן הוא חלק מתנאי השכירות, וכשאיחר הרי נתבטל התנאי והשכירות. פתחי חושן שם הערה ה

¹⁷³ ונראה שכן יש לדון לאידך גיסא שהמזמין מונית ואיחר מלבא והנהג לא המתין לו, שאם איחר יותר מהרגיל ולא יצא להודיע על האיחור, חייב לשלם, ואם הזמין נסיעה הלוך ושוב עם המתנה, ובתום זמן ההמתנה איחר והנהג נסע חזרה ריק חייב לשלם לו כל השכר, דומיא דספינה שפרקה בחצי הדרך. פתחי חושן שם

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ץ 22887389 | וובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLII7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת בבא מציעא

ב. שכר את החמר ... ופועלין להעלות פשתנו מן המשרה ונל דבר שאבד וחזרו בהן מקום שאין שם אדם שזכר עליהן או מטען

לא אמרו שפועל¹⁷⁴ יכול לחזור אלא בדבר שאינו אבוד¹⁷⁵, אבל בדבר האבוד¹⁷⁶, כגון ששכר פועל להעלות פשתן מן המשרה, שאם לא יעלהו מיד יתקלקל, או אפילו שאין נזק ממוני לחפציו כגון ששכרו להביא חלילין למת או לכלה, בין פועל שכיר לזמן ובין קבלן אינו יכול לחזור.

מכיון שבכלל דבר האבוד¹⁷⁷ לאו דוקא איבוד ממון, אלא כל דבר שהוא חשוב לבעל הבית, וע"י חזרת הפועל לא ייעשה בזמנו, הרי זה כדבר האבוד, ולכן גם מלמד תינוקות¹⁷⁸ הוא בכלל דבר האבוד, וכן סופר המקבל לכתוב

¹⁷⁴ שו"ע ונו"כ שם ה

¹⁷⁵ פירש בסמ"ע (ס"ק יז) וז"ל, שאינו צורך שעה בו, כי אף שיחזור בו הפועל ולא ימצא לשכור עתה כי אם בדמים יקרים הרבה, יכול להמתין עד שימצא פועלים לשכור לפי דרך השכירות או מעט יותר, וע"י להלן.
¹⁷⁶ כתב בערוה"ש (סימן תיז סעיף ט) בשם התוספתא, מי שהיה בלן לרבים, ספר לרבים, נחתום או עורך שלחן לרבים ואין שם אחר אלא הוא, והגיע שעת הרגל ומבקש לילך לביתו, יכולים לעכב עליו עד שיעמיד להם אחר תחתיו, ואם התנה עמהם בב"ד, או שעברו עליו את הדרך הרשות בידו, ע"כ, וכתב בערוה"ש שמכאן למדנו דמי שהוא שכיר לחבירו על זמן קבוע אינו יכול לילך לרגל לביתו שלא ברשות הבעלים, אם לא שהתנה כן מקודם או שהבעלים עיברו עליו את הדרך, ששינו מתנאים שדיברו באיזה דבר, או שהמנהג כן, ואף על גב דפועל חוזר בו בחצי היום, ודאי כן הוא, אבל אם ירצה לילך לרגל לביתו ולכופף אחר הרגל את בעה"ב שיקיימו אינו יכול, ע"כ. ומדבריו משמע שלא מדין דבר האבוד הוא, אלא שאם חוזר אין בעה"ב חייב להחזירו. ונראה מריש דבריו שגם בהא דתוספתא בספר לרבים בערב הרגל אין זה כדבר האבוד אלא שלא למנוע טובה מהצבור, כמ"ש בראש הסעיף. ולכאורה בספר ובלן וכיוצא בזה בערב הרגל דבר האבוד הוא, וראיתי בשבט הלוי (ח"ד סימן רכא) בשם שו"ת שער אפרים (סימן קלח) שדן בדברי התוספתא אם הוא מדין דבר האבוד, ומשמע שיכול לכופו בדבר האבוד, והשבט הלוי כתב שזה מדין תקנת הציבור, עיין שם. ובמחנ"א (ה' שכירות פועלים סימן ז) כתב בדין משרתת, שאינה יכולה לחזור בזמן הרגל שהמלאכה מרובה, ויכול בעה"ב לעכב עליה, והביא ראייה מפ' איזהו נשך (דף סט ע"א) בדין מקבל בהמה דקה שאינו יכול לחזור מפני שאינו דומה מיפולה של שנה לטיפול שנה אחרת, ולא הזכיר מדברי התוספתא, ועכ"פ משמע שאף ביחיד הדין כן.

¹⁷⁷ רמ"א שם

¹⁷⁸ וכתב הש"ך (ס"ק כו) הטעם שכל עת ורגע שהתינוק בטל פסידא דלא הדר הוא, ולכן אם אינו מתבטל אלא בדרך שהתינוקות מתבטלים ובינתיים ימצא מלמד אחר, שוב אינו בגדר דבר האבוד (ע"י בהג"א), ואם דרך האב להקפיד גם על זמן מועט, גם זה דבר האבוד,

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | וובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLII7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת בבא מציעא

ספר תורה¹⁷⁹, ויש אומרים שהוא הדין במשרת אצל בעל הבית שאינו יכול לעשות בעצמו, הרי זה בכלל דבר האבוד, והכל לפי ראות עיני הדיין¹⁸⁰.

בבית חרושת שיש כמה פועלים התלויים זה בזה, שאם מפסיק האחד אין השאר יכולים להמשיך ונמצא שעל ידו יצטרך בעה"ב לשלם שכר לשאר הפועלים, דבר האבוד הוא¹⁸¹.

העושה מלאכה אצל חבירו בחנם, יש אומרים¹⁸² שיכול לחזור אפילו בדבר האבוד¹⁸³. חזר בו¹⁸⁴ הפועל בדבר האבוד, יכול בעל הבית להטעותו ולהבטיח לו שיוסיף על שכרו כדי שיגמור המלאכה, ולבסוף אינו נותן לו אלא כפי שפסק עמו בתחלה. ואפילו כבר נתן להם צריכים להחזיר התוספת.

וכן יכול לשכור פועלים אחרים ביוקר ולנכות משכר פעולתו שעשה מה שצריך להוסיף לשני, כמו שיבואר להלן בפרק זה.

¹⁷⁹ שספר בכתיבת יד שני סופרים הוא מקולקל, ולכן אף כשמוצא סופר אחר הוא בכלל דבר האבוד (עי' שו"ת שו"מ מהדו"ג ח"א סימן תסמ, ובשו"ת בית יצחק חו"מ סימן עח), אא"כ שכר מתחלה שני סופרים, שמוכח שאינו מקפיד על כתיבת יד שני סופרים.

¹⁸⁰ ש"ך (שם ס"ק כג), ונראה דה"ה בכל דבר הולכין אחר ראות עיני הדיין לענין דבר האבוד.

¹⁸¹ פתחי חושן הערה כא

¹⁸² רמ"א שלג ה

¹⁸³ מדברי מהרי"ק (שרש קלג) שאפשר שבאמת אין חיוב מדינא, ועיקר החיוב בדבר האבוד הוא משום קנסא, וכן משמע ברש"י (ב"מ דף עו ע"ב) שכתב הטעם שפטור בנאנס משום דלא קנסוהו באונס, ולפי"ז בהנ"ל ודאי דלא שייך לקנסו, ובביאור הגר"א משמע שבפועל בהנ"ל לא הוי התחלת מלאכה קנין, ולכן יכול לחזור בו, ועיי' נחל יצחק (לסימן עח אות ב ענף ד), ושו"ת אבני נזר (חו"מ סימן נב). ופתחי חושן שם הערה כג

¹⁸⁴ שו"ע ונו"כ שם

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLII7K9ciPjB873YPB8kBu>

